

УДК 37.01

Терентьєва Наталія

ORCID 0000-0002-3238-1608

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри олімпійського та професійного спорту
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна) E-mail: nataterentyeva@gmail.com

Чернявський Олег

ORCID 0000-0002-9647-2066

Кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри соціально-гуманітарних
та фундаментальних дисциплін
Інституту Військово-Морських Сил
Національного університету «Одеська морська академія»
(м. Одеса, Україна) E-mail: cherole@ukr.net

ПРОЕКТИВНИЙ КОНТЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВМС ЗСУ

Метою статті визначаємо окреслення нового проективного інформаційного контенту, який має бути запроваджений у професійну підготовку майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у закладах вищої військової освіти.

Методологічну основу дослідження становлять такі підходи: задачний, діяльнісний, міждисциплінарний, ресурсний; принципи: сутнісного аналізу, зв'язку теорії з практикою, єдності зовнішніх впливів і внутрішніх умов, активної діяльності особистості; та методи: загальнонаукові та конкретно-наукові – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, контент-аналіз.

Наукову новизну становить проективний інформаційний контент професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ, визначений в контексті реформування військової освіти як однієї з функціональних ознак адміністративної сфери національних військових документів, розроблених з урахуванням положень стандартів НАТО.

Зазначено, що підвищенню професіоналізму випускників військових закладів вищої освіти сприятиме впровадження таких проектів як «Стратегічні комунікації», зокрема для забезпечення сумісності під час багатонаціональних міжнародних навчань, коаліційних операціях НАТО та багатонаціональних операціях з підтримання миру і безпеки, «Цілі партнерства», «Військова стандартизація» та ін. Зазначене має підвищити показник імовірності успішного виконання завдань з оборони держави за імовірними сценаріями виникнення та розвитку ситуації воєнного характеру. Професійна підготовка майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ через поєднання оперативної, матеріальної та адміністративної сфер підтверджує комплексний характер військової освіти та обов'язковість єдності зовнішніх впливів і внутрішніх умов.

Зміст статті дозволить дійти таких **висновків**: підвищення рівня професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ забезпечується завдяки комплексному поєднанню нового проективного інформаційного контенту, зокрема: імплементацією в процес освітньо-професійної підготовки курсантів основних змістових аспектів програм та проектів (наприклад, «Стратегічні комунікації» «Цілі партнерства», «Військова стандартизація» та ін.); удосконаленню об'єктів навчальної матеріально-технічної бази відповідно до нового ОВТ та можливостей імітаційного моделювання бойових ситуацій через впровадження в освітній процес тренажерів з використанням технології VBS3 – Virtual Battlespace 3 з метою приведення її до сучасних вимог і стандартів НАТО; підвищенням рівня індивідуальної підготовки військовослужбовців (майбутніх військовослужбовців), зокрема через формування у особового складу високого бойового духу, психологічної стійкості та набуття фізичної готовності для виконання завдань за призначенням і впровадженням в підготовку стандартів НАТО.

Ключові слова: майбутні військовослужбовці, ВМС, ЗСУ, заклади вищої військової освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та/або практичними завданнями. Зміна структури системи управління Збройних Сил України як результат Плану дій щодо впровадження оборонної реформи, розробленого для виконання Стратегічного оборонного бюлетеня України [6] стосовно Військово-Морських сил, упровадила Морське командування та управління Флотилії (та екіпажів патрульних катерів ВМС ЗСУ) задля нарощення спроможності ВМС ЗСУ [2, с. 13] та, відповідно, викликала необхідність перманентного оновлення підходів та змістового контенту професійної підготовки майбутніх військових моряків, зокрема офіцерів у відповідному закладі вищої освіти (Інститут Військово-Морських Сил НУ ОМА).

Підвищенню професіоналізму випускників військових закладів вищої освіти сприятиме впровадження таких проектів як «Стратегічні комунікації» (з 2020 року) [1, 41–42; 2, 34–35], розрахованого на 5 років, зокрема для забезпечення комунікативної сумісності під час багатонаціональних міжнародних навчань, коаліційних операціях НАТО та «надання можливостей досягти спроможностей щодо участі в багатонаціональних операціях з підтримання миру і безпеки» [2, 39], «Цілі партнерства», «Військова стандартизація», «Професійна військова освіта» та ін. Зазначене має підвищити показник імовірності успішного виконання завдань з оборони держави за імовірними сценаріями виникнення та розвитку ситуації воєнного характеру [2, 43].

Професійна підготовка військових фахівців продовжує переформатовуватися з урахуванням принципів і стандартів НАТО (до 2020 року запроваджено 128 стандартів НАТО, 52 стандарти рекомендовано до запровадження до 2025 року, інші знаходяться у стадії опрацювання) [2, 56]. Зауважимо, що державні стандарти вищої освіти підготовки фахівців військових спеціальностей в закладах вищої військової освіти прийнято у 2018 році, що за змістовим контентом вже починають устарівати, оскільки не враховували проєктивні оборонні реформи. Задля забезпечення високого рівня професійної підготовки військових фахівців у закладах вищої військової освіти щорічно оновлюються плани і програми підготовки за погодженням зі спеціалізованими структурами Генерального штабу ЗСУ. Активно працюють програми підвищення кваліфікації, тренінгові центри, навчальні професійні семінари тощо з актуальних питань професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців сектору безпеки і оборони.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Питанням професійної підготовки майбутніх військовослужбовців ВМС ЗСУ присвячено значну кількість досліджень ХХІ століття, зокрема публікації спеціалізованих періодичних наукових воєнних видань (Вісник Національного університету оборони України, Військова освіта, Воєнно-історичний вісник, Наука і оборона та ін.), матеріали форумів, конгресів, конференцій (серед останніх відзначимо Міжвідомчу науково-практичну онлайн конференцію «Забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: проблеми та шляхи їх вирішення»). У заході взяли участь представники МОУ, СБУ, ГШ ЗСУ, ВВНЗ ЗСУ, ГО «Рада інформаційної безпеки і кіберзахисту») та результати наукових досліджень (серед останніх відзначимо такі: Л. Дрок «Комплектування офіцерським складом Збройних Сил України (1991–2016 рр.): історико-статистичний аналіз», 2021; Л. Заїка «Формування професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління із застосуванням технології імітаційного моделювання», 2019; А. Лухтан «Міжнародне військове співробітництво України (1991–2013 рр.)», 2018; О. Пашкова «Військово-патріотичне виховання курсантів вищих навчальних закладів України (1991–2019)», 2021; І. Підпригора «Інформаційно-пропагандистське забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України у 1992–2014 роках», 2021; Н. Шалигіна «Розвиток комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів у процесі військово-професійної підготовки до участі в міжнародних миротворчих операціях», 2019 та ін.).

Метою статті визначаємо окреслення нового проєктивного інформаційного контенту, який має бути запроваджений у професійну підготовку майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у закладах вищої військової освіти.

Процедура теоретико-методологічного та/або експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження. *Методологічну основу* дослідження становлять такі підходи: задачний, діяльнісний, комплексний, міждисциплінарний, ресурсний; принципи: сутнісного аналізу, зв'язку теорії з практикою, єдності зовнішніх впливів і внутрішніх умов, активної діяльності особистості; та методи: загальнонаукові та конкретно-наукові – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, контент-аналіз.

Наукову новизну становить проєктивний інформаційний контент професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ, визначений в контексті реформування військової освіти як однієї з функціональних ознак адміністративної сфери національних військових документів, розроблених з урахуванням положень стандартів НАТО.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професійна підготовка майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ в закладах вищої військової освіти поєднує оперативну сферу (зокрема, такі її функціональні ознаки як воєнна політика, безпека та стратегічне планування; застосування ВМС ЗС України; інформаційні та психологічні операції; логістика; медичне забезпечення; морально-психологічне забезпечення; гідрометеорологічне забезпечення; інженерне забезпечення; вододлазне забезпечення; військовий зв'язок та інформаційні системи; миротворча діяльність), матеріальну сферу (вимоги до обладнання, озброєння, військової і спеціальної техніки; оцінювання та випробування озброєння, військової і спеціальної техніки; ремонт ОБТ

(озброєння, військова техніка)), адміністративну сферу (стандартизація, військова освіта, стратегічні комунікації, гендерні перспективи, лінгвістичне забезпечення, державне гарантування якості, кадровий менеджмент) [1, 61; 2, 57–58], що підтверджує комплексний характер військової освіти та обов'язковість єдності зовнішніх впливів і внутрішніх умов.

Реформування професійної підготовки військових фахівців в закладах вищої військової освіти передбачає удосконалення об'єктів навчальної матеріально-технічної бази відповідно до нового ОВТ (відповідно до Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2022 р. [3]) та можливостей імітаційного моделювання бойових ситуацій через впровадження в освітній процес тренажери з використанням технології VBS3 (Virtual Battlespace 3) з метою приведення її до сучасних вимог і стандартів НАТО (наприклад, лазерних систем імітації вогневого ураження, що дає можливість проводити навчання з тактичної підготовки з військовослужбовцями різних видів та родів військ, які максимально наближено до умов реального бою; навчально-тренувального комплексу «Бій в урбанізованій місцевості» у Міжнародному центрі миротворчості та безпеки, можливості якого дають змогу проводити заняття одночасно з батальйонною тактичною групою) [2, 60–61]. І професорсько-викладацькому складу необхідно сформувати у курсантів відповідно компетентності, а для цього самим опанувати запроваджуваними новаціями на високому професійному рівні, що потребує та спричиняє постійне оновлення проєктивного інформаційного контенту, який має бути запроваджений у професійну підготовку майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у закладах вищої військової освіти.

Також підвищення якісних показників підготовки сприяло завершенню у 2020 році переходу на нові рівні військової освіти: тактичний, оперативний і стратегічний; впровадження в освітній процес закладів вищої військової освіти передових методик підготовки персоналу збройних сил держав – членів НАТО (курси професійної підготовки з вивчення процедур планування і прийняття воєнних рішень у штабах бригад (полків, батальйонів) / у підрозділах за стандартами НАТО; курси лідерства тактичного рівня; створення віртуального бойового середовища) та досвіду операцій Об'єднаних сил та антитерористичної операції (через залучення до проведення практичної підготовки відповідних військових фахівців); збільшення обсягу мовної підготовки (зокрема, для курсантів ВМС (курсанти корабельного складу) – до 800 годин вивчення іноземної мови, що уможливило професійне спілкування в умовах спільних навчань та спільних операцій). Зазначене спричиняє щорічне внесення відповідних змін до програм та методичних матеріалів, що вимагає необхідності постійного підвищення кваліфікації НПП (науково-педагогічного персоналу) військового ЗВО, яке здійснює підготовку мотивованих та висококваліфікованих військовослужбовців у контексті оновленої військової кадрової політики (рекрутинг; управління персоналом; освіта і підготовка кадрів; соціальне та гуманітарне забезпечення персоналу [2, 75]), орієнтовної на людину.

Індивідуальна підготовка майбутніх військовослужбовців здійснюється, зокрема, через формування у курсантів високого бойового духу, психологічної стійкості та набуття фізичної готовності для виконання завдань за призначенням і впровадженням в підготовку стандартів НАТО. Зазначеному сприяє проєкт «Професійна військова освіта», який передбачає реалізацію таких напрямів [2, 85–88]: Удосконалення освітнього процесу у ВВНЗ (вищі військові навчальні заклади) та ВНП (військові навчальні підрозділи) ЗВО; Запровадження курсів професійної військової освіти осіб офіцерського складу; Підготовка персоналу на курсах іноземних мов; Реалізація заходів Дорожньої карти Програми НАТО «Удосконалення військової освіти» (DEEP – Україна) [1, 87].

Реалізація програми НАТО «Удосконалення військової освіти» визначила нові підходи щодо удосконалення системи військової освіти й підготовки військових фахівців та окреслила нові напрями, зокрема: «приведено зміст військової освіти та якості підготовки військових фахівців у відповідність до потреб і завдань Збройних Сил з урахуванням практичної складової досвіду ООС; впроваджено в освітній процес сучасні інформаційні, інформаційно-комунікаційні та особистісно-орієнтовані педагогічні методики і технології дистанційного навчання відповідно до стандартів НАТО; внесено зміни до програм підготовки з урахуванням набутого досвіду ведення бойових дій, бойової та оперативної (спеціальної) підготовки військ (сил)...» [1, 87]. В освітньому процесі зосереджено увагу на підготовці «командира-лідера», «спроможного організувати та забезпечувати діяльність підрозділів і військових частин, управляти ними безпосередньо в бойових умовах. Також значної уваги приділено набуттю майбутніми офіцерами морально-психологічної стійкості та здатності ефективно керувати підлеглими в умовах підвищених психологічних навантажень» [1, 88].

Наголосимо, що значної уваги приділено створенню умов щодо надання якісних освітніх послуг за допомогою застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами підготовки та програмами підвищення кваліфікації у Збройних Силах [1, 91]. У рамках реформи військової освіти і науки здійснюється проєкт з удосконалення системи військової освіти та підвищення якості підготовки військових фахівців за стандартами НАТО, наприклад, онлайн курс зі зміцнення доброчесності та запобігання корупції у Збройних Силах [1, 110]. Постійно проводяться навчальні курси, стажування, конференції, засідання, семінари, симпозиуми та інші заходи, метою яких є сприяння переходу на стандарти НАТО, зміцнення обороноздатності держави через підвищення кваліфікації військовослужбовців, оновлення програм

підготовки курсантів і приведення їх до вимог чинної нормативно-правової бази, нових досягнень науки і техніки та військово-політичної ситуації в країні і світі.

Саме військова освіта у поєднанні з воєнною наукою дозволяють забезпечити «...підготовку (допідготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації) військовослужбовців і працівників для Збройних Сил та інших складових сил оборони, сталий розвиток теорії воєнного мистецтва та створення сучасних (модернізацію існуючих) зразків ОБТ» [1, 91].

В Інституті Військово-Морських Сил НУ ОМА [4] щорічно проводиться науково-практична конференція «Воєнно-історична робота в Військово-Морських силах ЗС України. Сучасний стан та перспективи», особовий склад інституту бере участь у щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України», семінарі «Система морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України: сучасний стан та перспективи розвитку» та інших заходах, що сприяє не лише поєднанню наукової, освітньої та методичної діяльності, а й дозволяє постійно підвищувати власний професійний рівень та оновлювати й удосконалювати освітньо-професійні програми підготовки курсантів через запровадження доцільних новацій та комплексних програм, зокрема для формування у особового складу високого бойового духу, психологічної стійкості та набуття фізичної готовності для виконання завдань за призначенням.

Одним із засобів формування зазначеного є БАрС – бойова армійська система, яка являє комплекс взаємопов'язаних компонентів (видів) спеціалізованої фізичної підготовки, який забезпечує психофізичну готовність військовослужбовців до виконання завдань за призначенням [5, 3].

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. Зазначене дозволяє дійти таких *висновків*: підвищення рівня професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ забезпечується завдяки комплексному поєднанню нового проєктивного інформаційного контенту, зокрема: імплементацією в процес освітньо-професійної підготовки курсантів основних змістових аспектів програм та проєктів (наприклад, «Стратегічні комунікації» «Цілі партнерства», «Військова стандартизація» та ін.); удосконаленню об'єктів навчальної матеріально-технічної бази відповідно до нового ОБТ та можливостей імітаційного моделювання бойових ситуацій через впровадження в освітній процес тренажерів з використанням технології VBS3 – Virtual Battlespace 3 з метою приведення її до сучасних вимог і стандартів НАТО; підвищенням рівня індивідуальної підготовки військовослужбовців (майбутніх військовослужбовців), зокрема через формування у особового складу високого бойового духу, психологічної стійкості та набуття фізичної готовності для виконання завдань за призначенням і впровадженням в підготовку стандартів НАТО.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо окреслення особливостей здійснення професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ в умовах реалізації Плану дій щодо впровадження оборонної реформи, розробленого для виконання Стратегічного оборонного бюлетеня України.

References

1. Біла книга – 2018. Збройні Сили України. Київ: МОУ, 2019. URL : <https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf> (дата звернення: 27.10.2021)
Bila knyha – 2018. Zbroyni Syly Ukrayiny [White Paper – 2018. Armed Forces of Ukraine]. (2019). Kyiv, Ukraine : MOU. Retrieved from : [tps://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf](https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf)
2. Біла книга 2019-2020. Збройні Сили України, Держспецтрансслужба. Інформаційний бюлетень. Київ, 2021. URL : https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf (дата звернення: 01.11.2021)
Bila knyha 2019-2020. Zbroyni Syly Ukrayiny. Informatsiynny byuletен' [White Paper – 2019-2020. Armed Forces of Ukraine & Newsletter]. (2020). Kyiv, Ukraine: MOU. Retrieved from : https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf
3. Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки на період до 2022 р. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 284-6 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 № 722-14).
Derzhavna tsil'ova oboronna prohrama rozvytku ozbroyennya ta viys'kovoyi tekhniky na period do 2022 r. Zatverdzhena postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 30.03.2016 № 284-6 (v redaktsiyi postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 29.08.2018 № 722-14) [State target defense program for the development of armaments and military equipment for the period up to 2022. Approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 30.03.2016 № 284-6 (as amended by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 29.08.2018 № 722-14)].
4. Інститут Військово-Морських Сил. URL : <https://ivms.com.ua/pro-ivms/> (дата звернення: 27.10.2021).
Instytut Viyskovo-Morskykh Syl [Institute of Naval Forces]. Retrieved from : <https://ivms.com.ua/pro-ivms/>
5. Програма загальновійськової базової підготовки за бойовою армійською системою. Київ, 2017. 7 с.
Prohrama zahalnoviyskovoi bazovoi pidhotovky za boyovoiu armiiskoiu systemoiu [The program of general military basic training in the combat army system] (2017). Kyiv, Ukraine.

6. Стратегічний оборонний бюлетень України, введений в дію Указом Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121> (дата звернення: 07.11.2021)

Stratichnyi oboronnyi byuletен Ukrayiny, vvedeny v diyu Ukazom Prezydenta Ukrayiny vid 17 veresnya 2021 roku № 473/2021 [Strategic Defense Bulletin of Ukraine, enacted by the Decree of the President of Ukraine of September 17, 2021 № 473/2021]. Retrieved from : <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121>

Terentieva N.

ORCID 0000-0002-3238-1608

Doctor of Pedagogic sciences, Professor,
Professor at the Department of Olympic and Professional Sport,
National Pedagogical Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine) E-mail: nataterentyeva@gmail.com

Cherniavskiy O.

ORCID 0000-0002-9647-2066

PhD in Pedagogical Sciences,
Head of the Department
of Social-Humanitarian and Fundamental Disciplines,
Institute of Naval Forces
of the National University «Odessa Maritime Academy»
(Odessa, Ukraine) E-mail: cherole@ukr.net

PROJECTIVE CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE NAVAL OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

*The purpose of the article is to outline new projective information content that should be introduced into the training of future naval officers of the Armed Forces of Ukraine at higher military education institutions. The following approaches comprise **the methodological basis** of the study: task, activity, interdisciplinary, resource; principles: semantic analysis, the connection of theory with practice, unity of external influences and internal conditions, personality's working activity; and methods: general scientific and specific scientific – analysis, synthesis, comparison, generalization, content analysis.*

The scientific novelty is the projective information content of professional training of future naval officers of the Armed Forces of Ukraine, defined in terms of reforming military education as one of the functional features of the administrative sphere of national military documents developed in accordance with NATO standards.

It is noted that the implementation of such projects as «Strategic Communications» will help increase the professionalism of graduates of military higher education institutions, in particular, to ensure interoperability during multinational international training, NATO coalition operations, and multinational operations of peace and security maintenance, «Partnership Objectives», «Military Standardization» etc. Mentioned above should increase the probability of successful completion of state defense tasks according to the probable scenarios if an emergent military situation arises. The professional training of future naval officers of the Armed Forces of Ukraine through a combination of operational, material, and administrative spheres confirms the complex nature of military education and the need for unity of external influences and internal conditions.

*The content of the article led us to the following **conclusions**: increasing the level of professional training of future naval officers of the Armed Forces of Ukraine is provided through a comprehensive combination of new projective information content, in particular: implementation of the main content aspects of programs and projects (for example, «Strategic Communications», «Partnership Goals», «Military Standardization», etc.) in the process of the cadets' educational and professional training; improving the training facilities in accordance with the new military weapons and technical equipment and simulation capabilities of combat situations through the introduction into the educational process of simulators using VBS3 technology – Virtual Battlespace 3 in order to bring it to modern NATO requirements and standards; increasing the level of individual training of officers (future officers), in particular, through the formation of high morale, psychological fortitude, and physical fitness of basic training command to perform tasks assigned and implemented in the training of NATO standards.*

Keywords: future servicemen, Navy, Armed Forces, institutions of higher military education.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор А. О. Міненко